

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-36>

УДК 658.5:[005.21:005.51]

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В СИСТЕМІ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

RESEARCH OF THE MAIN ELEMENTS FORMATION STRATEGIC ENSURE OF THE ECONOMIC SUSTAINABILITY IN THE SYSTEM OPERATIONAL MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Левицький Віктор Володимирович

кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8695-9690>

Levytskyi Viktor

Lesya Ukrainka Volyn National University

Стаття присвячена актуальним питанням дослідження основних елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства. У ній проаналізовано різні теоретичні підходи щодо визначення поняття «економічна стійкість» з позиції операційного менеджменту. Визначено фактори, що можуть впливати на економічну стійкість підприємства та досліджено різноманітні методики вітчизняних вчених для стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства із врахуванням впливу системи операційного менеджменту. Виділено основні елементи стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту підприємства через визначення головних принципів їх формування. На підставі отриманих результатів встановлено, що дотримання вищенаведених елементів-принципів формування стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства покликане створити для нього сприятливі умови для подальшого ефективного функціонування й розвитку.

Ключові слова: підприємство, система, економічна стійкість, стратегічне забезпечення, операційний менеджмент.

The article is devoted to the topical issues of the study of the main elements of strategic provision of economic sustainability in the system of operational management of the enterprise. It analyzes various theoretical approaches to defining the concept of «economic sustainability» from the point of view of operational management. It analyzes various theoretical approaches to defining the concept of «economic sustainability» from the standpoint of operational management. The factors that can affect the economic sustainability of the enterprise and various methods of domestic and foreign scientists regarding the strategic provision of the economic sustainability of the enterprise, taking into account the influence of the operational management system, are determined. Based on the analysis of various theoretical approaches, the main elements of strategic ensure of the enterprise's economic sustainability in the enterprise's operational management system were identified through the definition of the main principles of their formation, which allowed to form their main elements and the most optimal action strategies were proposed. It was determined that the main elements of strategic ensure of economic sustainability in the operational management system of the enterprise consist, for the most part, in the implementation of stabilization strategies, anti-crisis strategies, components of separate financial strategies – the essence of which is sufficiently clear, and it is proposed to unify and make a universal mechanism for their implementation through clearly defined principles of operational management in the economic sustainability of the enterprise. That is why, from the point of view of practical activity – operational activity, enterprises can apply a wide range of elements of strategic ensure of the economic sustainability of the enterprise, from individual stabilization measures to complex strategic programs through the selection of the most optimal principles of operational management. On the basis of the obtained results, it was determined that the observance of the above-mentioned elements-principles of the formation of strategic ensure of economic sustainability in the operational management system of the enterprise is intended to create favorable conditions for it for further effective functioning and development with maximum consideration of probable changes, trends and requirements of the market environment.

Keywords: enterprise, system, economic sustainability, strategic ensure, operational management.

Постановка проблеми. В сучасному економічному середовищі через постійні економічні кризи розробка стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства є пріоритетним напрямом економічної стабілізації не лише його діяльності, а також держави та її економічної системи в цілому. Практичне вирішення даної проблеми можливо лише на основі дослідження основних елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства із використанням розробок гнучких методів та моделей, що здатні адаптувати його до можливого впливу непередбачуваних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища через використання ефективних елементів системи операційного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі методологічні й методичні аспекти формування стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства досліджені у працях таких українських вчених як: Дробішева О. О., Ігнат'єва І. А., Кузьміна О. Є., Кушнірука В. С., Левковець Н. П., Ліпич Л. Г., Свірідова О. В., Фецура Р. В., Чаговець Л. О. та інших [1–4; 8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, варто зазначити, що єдиної точки зору щодо основних елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства у дослідженнях даних вчених, не виявлено. Саме тому, проведення дослідження основних елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства є головним пріоритетом формування його стійкого розвитку у майбутньому для швидкої адаптації до можливих впливів факторів як внутрішнього так і зовнішнього середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головна ціль статті полягає у розкритті сутності та методики стратегічного забезпечення економічної стійкості та її основних елементів, як необхідної умови стабільного розвитку в системі операційного менеджменту підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складна економічна ситуація в Україні змушує підприємства шукати й використовувати нові фактори зростання, що визначають розробку сучасних механізмів управління, спрямованих на інтенсифікацію відтворювального процесу й підвищення

ефективності виробництва в системі операційного менеджменту. Одним із головних критеріїв формування та розвитку будь-якого підприємства є забезпечення його економічно-стійкого розвитку. На нашу думку, саме економічна стійкість функціонування підприємства є найважливішим питанням його розвитку, що визначається численними факторами: соціально-економічними умовами господарювання, рівнем техніки й технології виробництва, наявністю науково-технічного потенціалу, кваліфікованого кадрового складу. Варто зауважити, що в сучасній науковій літературі ототожнюють поняття загальна стійкість та економічна стійкість. Загальна стійкість підприємства в умовах ринку вимагає насамперед стабільного одержання прибутку, достатнього за розміром, щоб розраховатися з державою, постачальниками, кредиторами, працівниками та іншими контрагентами та у більшості випадків забезпечується правильно організованим операційним менеджментом підприємства [2; 5–7].

Згідно нашого дослідження, можна виділити чотири основні підходи до розгляду поняття «економічна стійкість» з позиції саме операційного менеджменту, що існують сьогодні в економічній науці. Сутність теоретичних підходів подано у таблиці 1.

На основі вищевикладених підходів, ми пропонуємо розглядати економічну стійкість як рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість та нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного росту в тривалій перспективі з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів в системі операційного менеджменту підприємства. При цьому основні зовнішні фактори можна поділити на загальноекономічні (інфляція, нестабільність податкової системи та законодавства, зниження доходів населення тощо) та ринкові (зниження місткості ринку, зниження попиту, нестабільність валютного ринку тощо).

Крім того, варто визначити внутрішні фактори, що впливають на економічну стійкість в системі операційного менеджменту підприємства, їх можна поділити на чотири основні групи [1; 6–7]:

1. Технологічні фактори – забезпечують стабільність постачання ресурсів для всіх ланок виробництва. Вони характеризують технологічний устрій виробництва.

2. Організаційні фактори – вони визначають: рівень спеціалізації виробництва; стра-

Таблиця 1

**Дослідження основних підходів до поняття «економічна стійкість»
з позиції операційного менеджменту***

№ з/п	Підходи	Сутність відповідних підходів
1	Економічна стійкість як «Steady state»	Відповідно до даного підходу стійкість у загальному вигляді зумовлена внутрішніми факторами підприємства, що здатні підтримувати її у межах оптимальної для його рівня рівноваги та які відповідно дають можливість підприємству зберігати структуру та надійно виконувати свої функції у змінних умовах середовища в системі його операційного менеджменту.
2	Економічної стійкість як фінансова стійкість підприємства	Представники даного підходу економічну стійкість підприємств ототожнюють з його фінансовим станом. Фінансова стійкість, на думку представників даного підходу, формується внаслідок стабільного одержання підприємством прибутків, що створює можливості для вільного маневрування й сприяє підвищенню ритмічності та надійності процесів матеріально-технічного постачання, виробництва і реалізації продукції, тобто правильної організації системи операційного менеджменту як ключового елемента забезпечення його економічної стійкості.
3	Економічна стійкість як «Sustainable development»	Стійкий розвиток характеризується як такий, за якого економічні, екологічні та соціальні цілі урівноважуються та інтегруються, а темпи економічного росту не перевищують темпів відтворення природних ресурсів, причому основним показником такого розвитку вважається покращання якості життя в межах підприємства на базі удосконалення системи операційного менеджменту підприємства.
4	Економічна стійкість як «Development management»	Концепція економічної стійкості полягає в максимальному значенні зростання економіки за умови забезпечення розвитку операційного менеджменту підприємства. У даному підході ми зустрічаємо ототожнення поняття «розвиток» з поняттям «стійкості» та їх реалізацію через систему операційного менеджменту підприємства, що передбачає не лише збільшення кількісних, але й якісних показників соціально-економічної системи через забезпечення її економічної стійкості.

Джерело: модифіковано автором на основі джерела [8, с. 286]

тегію й тактику підприємства; рівень використання людського капіталу; інвестиційну та інноваційну діяльність; ступінь та досконалість маркетингу й менеджменту; ділову активність підприємства.

3. Фінансово-економічні фактори – вони визначають: продуктивність виробництва; витрати на виробництво; обсяг товарної та валової продукції; постачання засобів виробництва; обсяг виручки від реалізації продукції.

4. Соціальні фактори – визначають розвиток підприємства та його потенціал у соціальному аспекті (матеріальний добробут працівників, розвинутість соціальної інфраструктури, кадрове забезпечення, умови праці, демографічна ситуація тощо).

Створення умов щодо підтримки економічної стійкості на заданому рівні та запобіганню її зниження за постійних змін умов ринку

забезпечується за допомогою врахування усіх вищезазначених факторів в системі операційного менеджменту підприємства. Проте, саме внутрішні фактори є пріоритетними у забезпеченні економічної стійкості підприємства, оскільки підприємство може ними управляти та впливати на них через правильно реалізовану на практиці систему операційного менеджменту.

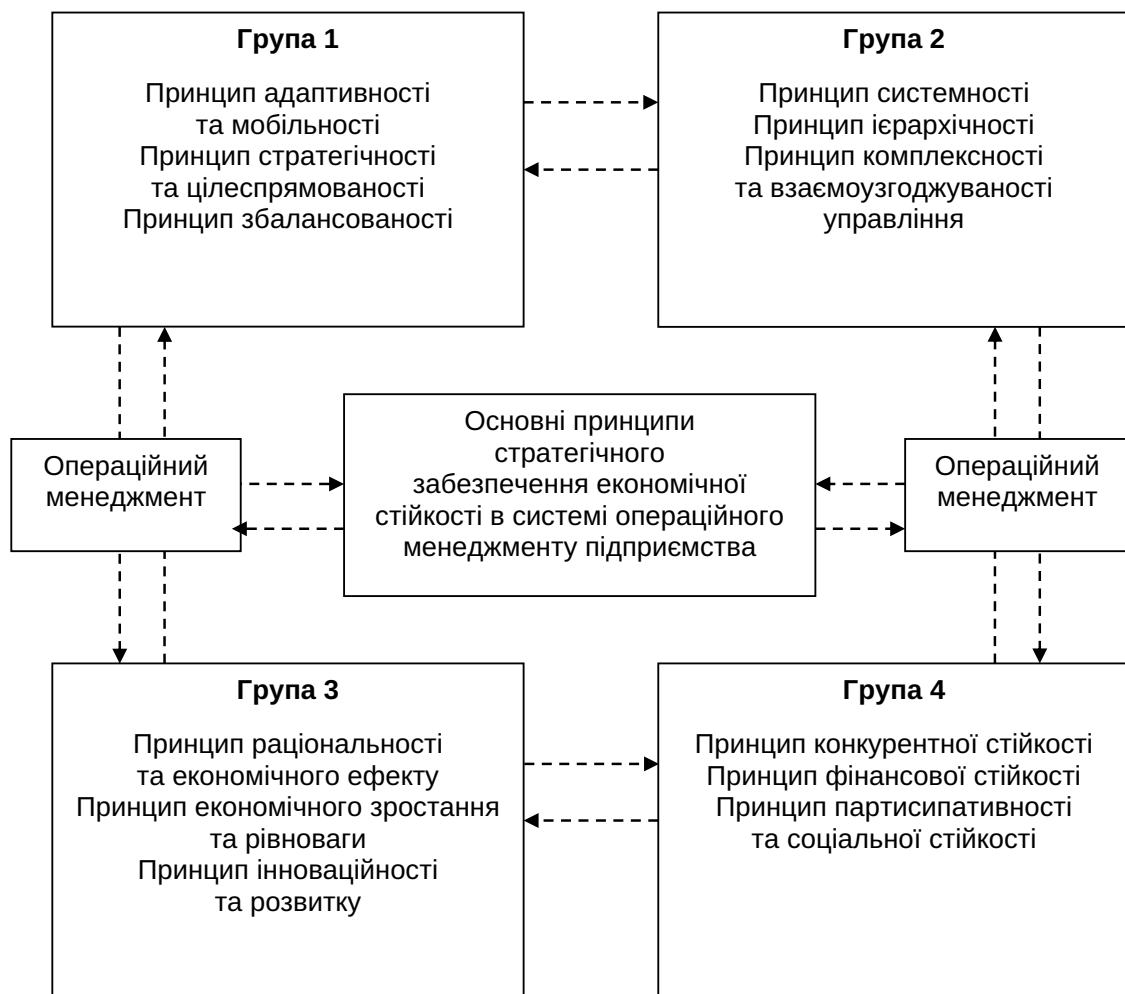
Згідно вище проведених нами досліджень варто відзначити, що основні елементи стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства полягають, здебільшого у реалізації стратегій стабілізації, антикризових стратегій, складових окремих фінансових стратегій. Сутність яких є достатньо зрозуміла, хоча більш правильним було б уніфікувати та розробити універсальний механізм їх реалізації

через чітко визначені принципи операційного менеджменту у економічну стійкість підприємства. Саме тому, доцільно буде зауважити, що з точки зору практичної діяльності – операційної діяльності, підприємства можуть застосовувати широкий спектр елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства, від поодиноких стабілізаційних заходів до комплексних стратегічних програм через вибір найбільш оптимальних принципів операційного менеджменту [5, с. 121–122].

На нашу думку, процес дослідження основних елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства доцільно здійснювати на базі виділення принципів, тобто основних вихідних положень відповідно до її сутності, складових та призначення. Дотримання даних елементів-принципів спрямоване на формування однорідної основи й підходів для ефективної побудови методики

комплексного забезпечення стійкості підприємства. На основі аналізування різних теоретичних підходів нами запропоновані основні елементи стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту підприємства через головні принципи їх формування, що подано на рис. 1.

Варто також зазначити, що основні елементи стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту складатимуться із принципів, що розбиті нами на чотири групи. До першої групи ми відносимо принципи адаптивності та мобільності, стратегічності та цілеспрямованості, збалансованості. Вони формують загальну систему гнучкості та оперативно реагують щодо стратегії забезпечення економічної стійкості підприємства на зміну факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, визначають цілі та стратегічні напрями його

Рис. 1. Основні принципи стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту та їх взаємозв'язок

Джерело: розроблено автором

розвитку і збалансують його діяльність в системі операційного менеджменту.

До другої групи ми відносимо фактори менеджменту та їх впливу на економічну стійкість підприємства через принципи системності, ієрархічності, комплексності та взаємоузгодженості управління, оскільки без ефективно налагодженої системи менеджменту підприємства неможливе забезпечення економічної стійкості підприємства. До третьої групи ми відносимо принципи економічного розвитку, оскільки економічна стійкість має формувати довгостроковий економічний ефект від його діяльності. До них належать принципи раціональності та економічного ефекту, економічного зростання та рівноваги, інноваційності та розвитку – вони визначатимуть основні складові економічного розвитку підприємства як складових формування економічної стійкості підприємства в системі його операційного менеджменту. До четвертої групи інших видів стійкості, що забезпечуватимуть реалізацію економічної стійкості через застосування принципів конкурентної, фінансової, пасивної та соціальної стійкості. Усі групи впливають на економічну стійкість в цілому та здійснюють взаємовплив для досягнення головного елемента, а саме економічної стійкості підприємства. Дотримання вищевказаних елементів-принципів формування стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства покликане створити для нього сприятливі умови для подальшого ефективного функціонування та розвитку з максимальним врахуванням ймовірних змін, тенденцій і вимог ринкового середовища.

Як наслідок, ми пропонуємо використовувати основні принципи стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту через встановлення видів економічної стійкості, а саме:

1) висока економічна стійкість підприємства (характеризується стійкими економічними параметрами діяльності підприємства й незначними змінами в стратегічній перспективі, тобто тут існує поєднання усіх чотирьох груп показників-принципів стратегічного забезпечення економічної стійкості та використання універсальної стратегії підтримання її у довгостроковій перспективі в системі операційного менеджменту;

2) середня економічна стійкість підприємства характеризується незначними стра-

тегічними як позитивними та і негативними змінами у економічних показниках і появою нових підрозділів у структурі організації його діяльності. Згідно проведеного нами дослідження основними групами принципів стратегічного забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту підприємства є 1, 2 та 3 – з урахуванням можливостей підприємства досягти показників-принципів групи 4 або повернутись у зону низької економічної стійкості;

3) низька економічна стійкість підприємства характеризується проблемами у стратегічному забезпеченні економічної стійкості в системі операційного менеджменту та визначається дотримання в більшості показників-принципів групи 1 та 2, але й також можливою динамікою їх зміни як в позитивному чи негативному напрямі розвитку.

Отже, більшість існуючих основних елементів забезпечення економічної стійкості підприємства в системі операційного менеджменту мають спільні характеристики, що полягають у:

1) формуванні чітких інструментів та заходів залежно від рівня економічної стійкості підприємства;

2) одночасному застосуванні кількісних та якісних оцінок параметрів;

3) структуризації основних елементів забезпечення економічної стійкості відповідно до ієрархічних рівнів операційного управління та принципів його організації.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підсумовуючи вищевказане, зазначимо, що дослідження основних елементів стратегічного забезпечення економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства, є необхідною умовою та основою для побудови ефективного інструментарію забезпечення комплексної економічної стійкості підприємства як фактору зростання, розвитку та розширення його діяльності у майбутньому. Нестабільність економічного розвитку середовища показала, що старі економічні закони не діють з тією ефективністю, з якою їх розробляли. Саме тому, подальші дослідження доцільно здійснювати у напрямку оптимізації показників економічного розвитку підприємства та розробленні рекомендацій щодо удосконалення оцінювання й регулювання економічного розвитку, що сприяють підвищенню рівня економічної стійкості в системі операційного менеджменту підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дробишева О. О., Гюльназарян О. О. Економічна стійкість підприємства та шляхи її забезпечення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_077.pdf.
2. Ігнат'єва І. А. Стратегічний менеджмент : підручник. Київ: Каравела, 2018. 480 с.
3. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту : підручник. Київ : Академвидав, 2003. 416 с.
4. Кушнірук В. С. Операційний менеджмент: опорний конспект лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2017. 124 с.
5. Левицький В. В. Формування комплексної системи показників забезпечення економічної стійкості підприємства. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : Видавництво Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, 2014. Вип. 45. С. 117–122.
6. Маркіна І. А., Помаз О. М., Помаз Ю. В. Операційний менеджмент: навчальний посібник. Полтава : ПДАА, 2019. 230 с.
7. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 208 с.
8. Фещур Р. В., Баранівська Х. С. Економічна стійкість підприємства – становлення понятійного базису. *Проблеми економіки та управління. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2010. № 684. С. 284–290.

REFERENCES:

1. Drobysheva, O. O., Huiunazarian, O. O. (2014). Ekonomichna stiikist pidpriemstva ta shliakhy yii zabezpechennia. [Economic sustainability of the enterprise and ways to ensure it]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii – Economic bulletin of the Zaporizhzhya state engineering academy*. Retrieved from: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_077.pdf [in Ukrainian].
2. Ihnatieva, I. A. (2018). *Stratehichnyi menedzhment [Strategic management]*. Kyiv : Karavela [in Ukrainian].
3. Kuzmin, O. Ye., & Melnyk, O. H. (2003). *Osnovy menedzhmentu [Fundamentals of management]*. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
4. Kushniruk, V. S. (2017). *Operatsiinyi menedzhment [Operational management]*. Mykolaiv : MNAU [in Ukrainian].
5. Levytskyi, V. V. (2014). Formuvannia kompleksnoi systemy pokaznykiv zabezpechennia ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva [Formation of a complex system of indicators for ensuring the economic sustainability of the enterprise]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician economic bulletin*, № 45, 117–122 [in Ukrainian].
6. Markina, I. A., Pomaz, O. M., Pomaz, Yu. V. (2019). *Operatsiinyi menedzhment [Operational management]*. Poltava : PDAA [in Ukrainian].
7. Sumets, O. M. (2021). *Stratehichnyi menedzhment [Strategic management]*. Kharkiv : KhNUVS [in Ukrainian].
8. Feshchur, R. V., Baranivska, X. S. (2010) Ekonomichna stiikist pidpriemstva – stanovlennia poniatiiinoho bazysu. [Economic sustainability of the enterprise – formation of a conceptual basis]. *Problemy ekonomiky ta upravlinnia. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika» – Problems of economics and management. Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*. № 684, 284–290 [in Ukrainian].